

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СЕРИЯСЫ
1997 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 1997 ГОДА

ISSN 2710-2661

№ 4 (2024)

ПАВЛОДАР

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Педагогическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания
№ KZ03VPY00029269

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность
публикация материалов в области педагогики,
психологии и методики преподавания

Подписной индекс – 76137

<https://doi.org/10.48081/RJKY2432>

Бас редакторы – главный редактор

Аубакирова Р. Ж.

д.п.н. РФ, к.п.н. РК, профессор

Заместитель главного редактора

Жуматаева Е., *д.п.н., профессор*

Ответственный секретарь

Каббасова А. Т., *PhD доктор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Мағауова А. С.,

д.п.н., профессор

Бекмағамбетова Р. К.,

д.п.н., профессор

Самекин А. С.,

доктор PhD, ассоц. профессор

Син Куэн Фунг Кеннет,

д.п.н., профессор (Китай)

Желвис Римантас,

д.п.н., к.псих.н., профессор (Литва)

Авагян А. В.,

д.п.н., ассоц. профессор (Армения)

Томас Чех,

д.п.н., доцент п.н. (Чешская Республика)

Омарова А. Р.,

технический редактор

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

FTAMP 39.21.15

<https://doi.org/10.48081/KTZK2007>

***А. Б. Сералиев¹, Э. С. Майшекина², М. Б. Бактыбеков³,
Д. Т. Алиаскаров⁴, А. К. Жумадилов⁵**

^{1,4}Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

Қазақстан Республикасы, Алматы қ.

^{2,3,5}Alikhan Bokeikhan University

Қазақстан Республикасы, Семей қ.

*e-mail:seraliev_81@mail.ru

¹ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6996-0830>

²ORCID : <https://orcid.org/0000-0003-1289-7890>

³ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9297-4846>

⁴ORCID : <https://orcid.org/0000-0002-7628-1246>

⁵ORCID : <https://orcid.org/0000-0001-9439-620X>

ГЕОГРАФИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕ АГРОӨНЕРКӘСІП КЕШЕНДЕРІНІҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІН ОҚЫТУ, ОҚУШЫНЫҢ ЖАҒАНДЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУ

Мақалада географиялық білім беруде агроөнеркәсіп кешендерінің экономикалық аспектілерін оқытудың рөлі, оқушылардың жағандық құзыреттіліктерін дамытудағы маңызы қарастырылады. Агроөнеркәсіп кешендері аймақтық, ғаламдық экономикалық тұрақтылық пен азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ететін маңызды сала болып табылады. Агроөнеркәсіп кешені – экономиканы дамытудың маңызды саласы ретінде қарастырылып, бағаланып, экономикалық байланыстарды, аймақтық даму ерекшеліктерін түсінуге ықпал етеді. Білім тіректері оқушыларды өңірлердің экономикалық ерекшеліктерін бағалап, ресурстарды тиімді пайдалануға және әлеуметтік-экономикалық дамудың әлемдік мәселелеріне назар аударуға үйретеді. Агроөнеркәсіп кешендерінің экономикалық аспектілері негізінде оқушылардың бойындағы бірнеше дағдыларын дамытуға бағытталған. Экономиканың өзара тәуелділігі туралы ақпарат беріліп, оқушылардың экономикалық үдерістерін бағалау мәдениетін қалыптастыру. Агроөнеркәсіптің қоршаған ортаға әсерін түсіндіру барысында оқушылар бойында

экологиялық мәдениетті қалыптастыру. Оқушыларға агроөнеркәсіп саласының өзектілігімен таныстыру негізінде аналитикалық және сын тұрғысынан ойлау дағдыларын дамытуға, экономикалық қатынастарды түсінуге және оларды бағалауға үйрету. Зерттеуде оқыту әдістерінің тиімділігін анықтау үшін әдебиеттерге шолу, эксперименттік талдау сияқты әдістер қолданылды. Мақала мазмұны география пәнін оқыту мазмұнын байытып, оқушылардың экономикалық сауаттылығын артырып, жаһандық құзыреттіліктерін қалыптастыруға бағытталған тұжырымдарды ұсынады.

Кілтті сөздер. Агроөнеркәсіп, жаһандық құзыреттілік, экономикалық сауаттылық, сын тұрғысынан ойлау, агроөнеркәсіп кешендері, жаһандық трендтер, экономикалық жүйе.

Кіріспе

Жалпы білім беру жүйесінің алдында тұрған басты мақсаттар экономикалық және әлеуметтік үдерістерді жан-жақты бағалайтын тұлғаны қалыптастыру. Оқушылар өндірістік аймақтардың ерекшеліктерімен қатар, олардың әлеуметтік және экологиялық әсерін бағалауға үйренеді [1, 6-б.]. Сондай-ақ оқушыларға әлемдегі ауыл шаруашылығы мен өнеркәсіп арасындағы өзара байланыстарды тереңірек түсінуге көмектеседі. Зерттеу жұмыстарымыз географияны оқыту аясында агроөнеркәсіп кешендерінің экономикалық аспектілерін оқытудың мазмұнын қалыптастыруға және оқушылардың жаһандық құзыреттіліктерін дамытуға бағытталған. Тақырыптың өзектілігі білім беру процесінде аймақтық экономикалық аспектілерді оқытудың маңыздылығын, олардың жаһандық экономикалық үдерістермен байланысын түсіндіре отырып, оқушылардың экономикалық сауаттылығын дамуытумен анықталады [2, 240-б.]. Агроөнеркәсіптік кешендерін қайта құру, жаңа технологиялармен жабдықтау ұғымы география пәнінде, әлемдік экономикасындағы өзгерістерді түсіндіруде қолданылады [3, 8-б.]. Зерттеу мақсатымызға қол жеткізу үшін агроөнеркәсіптік кешендерін зерттеп, білім беру үдерісіндегі қолданысын, Қазақстандағы жалпы білім беретін мектептердің бағдарламаларына талдаулар жасадық [4].

Алға қойған мақсатымыз – агроөнеркәсіптік кешендерін жайлы жинақталған білімді жүйелей отырып, мектептердегі оқу бағдарламасында кеңінен қолдануды ұсыну, шағын оқу модулін құрастыру.

Материалдар мен әдістер

Агроөнеркәсіп кешендері (АӨК) ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіру, өңдеу, сақтау және жеткізу сияқты процестермен айналысатын экономиканың бірегей және маңызды саласы.

Агроөнеркәсіп кешендерінің қоғамға, экономикаға және қоршаған ортаны дамытуға тигізер әсері өте жоғары [5, 104-б.].

Жалпы білім беретін мектептерде географиялық білім беруде Агроөнеркәсіп кешендерінің (АӨК) оқытуда маңызды тақырыптардың бірі болып табылды. Ол экономика географияның көптеген маңызды тұстарын қамтиды және оқушылардың экономикалық түсініктерін кеңейтеді [6, 10-б.]. Агроөнеркәсіп кешендерін экономикада оқыту оқушылардың тек теориялық білімін кеңейтіп қана қоймай, экономикалық процестерді нақты тұрғыда ұғынуына және практикалық дағдыларды игеруіне жол ашады [7, 9-б.].

Географиялық білім беруде агроөнеркәсіп кешендерін оқыту барысында оқушылардың экономикалық тірек білімдерін қалыптастырып, дамытуға болады [8, 42-б.]:

Нәтижелер және талқылау

Географияда агорөндірістік кешендер жайлы терең білім қалыптастыру негізінде оқушылардың экономикалық, экологиялық, әлеуметтік сауаттылықты арттырып, оқушыларды жаһандық өзгерістерге дайын және кәсіби бағдарланған тұлға ретінде қалыптастыруға бағытталған.

Жалпы білім беретін мектептерде агроөнеркәсіп кешендерін тиімді оқыту үшін түрлі әдістемелік тәсілдер мен практикалық әдістер қолдануға болады. Агроөнеркәсіп кешендерін оқытудың тиімді әдістерінің бірнеше түрлері берілген [9, 396-б.]:

модельдеу және рольдік ойындар; өңірлік мысалдар мен зерттеу жұмыстары;

экскурсиялар және кәсіпорындармен танысу;

видеоматериалдар мен виртуалды турлар.

Мектеп алаңында немесе шағын жылыжайларда көкөніс өсіру, суарудың әртүрлі әдістерін сынау, тыңайтқыштарды қолдану сияқты шағын эксперименттер өткізу. Бұл тәжірибе Қазақстан мектептерінде кеңінен қолданылуда [10].

сурет 1 – Алматы қаласы, Медеу ауданы, Қасыл Қатықбаева атындағы
№168 мектеп-гимназиясының жылыжайы.

Қазақстанда мектептер маңынан шағын жылыжайлар ашылып оқушылар биология сабағында және мектептен тыс уақыттарда бақша өнімдерін өсіріп баптау білімдерін тәжірибеде қолдану сияқты шаралар қолға алынуда. Алматы қаласы, Медеу ауданы, Қасыл Қатықбаева атындағы №168 мектеп-гимназиясына қарасты жылыжайда биология пәні мұғалімі Зулмира Ешейқызымен бірлесіп оқушылар әрекетіне бақылау жүргіздік (1-сурет). Оқушылардың іс-әрекетін бақылау барысында бақша өнімдерін баптауға деген қызығушылықтарының артқанын байқадық. Агроөнеркәсіп кешендерінің маңызын тек география пәніні оқытумен ғана шектелмей, биология, химия, экономика және экология пәндерімен байланыстыру арқылы, оқушылардың кеңірек түсінігін қалыптастыруға болатынын аңғардық. Агроөнеркәсіп кешендерін оқыту барысында оқушылардың бойында маңызды жаһандық құзіреттіліктерін қалыптастыруға болады. Бұл құзіреттіліктер ауыл шаруашылығы мен агроөнеркәсіп кешенінің экономикалық, экологиялық, әлеуметтік және техникалық аспектілерін түсіну және оларды шешу дағдыларын дамытуға бағытталады [11, 6-б.]:

оқушылар агроөнеркәсіп кешенінің дамуымен байланысты жаһандық экономикалық үрдістер мен байланыстарын сын тұрғысынан талдай алады;

әлемдегі ауыл шаруашылығы өнімдерінің саудасын, шетелдік инвестициялар мен экспорттық саясаттың маңызын түсінеді;

дүниежүзі елдеріндегі агроөнеркәсіп кешендерінің ерекшеліктерін салыстырып, әлемдік экономикалық қатынастардың ауыл шаруашылығына әсерін бағалай біледі;

- ауыл шаруашылығында экологиялық таза әдістерді қолдану әрі тұрақты даму қағидаттарын ұстану туралы түсініктері тұрақталады.

Агроөнеркәсіп кешендерінің экономикалық тиімділігін талдай алу дағдысы қалыптасады. Агроөнеркәсіп кешендерін оқыту арқылы оқушылар жаһандық экономикалық, экологиялық және әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталған күзіндеттіліктерді меңгереді [12, 6-б.].

Жалпы білім беретін мектептерде география пәніне қосымша ретінде әрі мектептен тыс оқыту жүйесіне арнап Агроөнеркәсіп кешендерді оқытудың модулін ұсынамыз. Модуль оқушыларға жоғарыда айтылған күзіндеттіліктер мен дағдыларды дамытуға көмектеседі.

Таблица 1

Тақырыптар реті	Тақырып мазмұны, қолданатын әдістер, бағалау түрлері
Агроөнеркәсіп кешендерінің негіздері (4 сағат)	
1-тақырып	Агроөнеркәсіп кешенінің жалпы ұғымы, құрылымы
	Ауылшаруашылық кешенінің сипаттамасы және мазмұны
	Ауылшаруашылығының кешенінің салалары (егін шаруашылығы, мал шаруашылығы, аграрлық сала)
	Әлеуметтік-экономикалық рөлі мен маңызы
	Әдістер: дәріс, топтық талқылаулар, бейнероликтер көру
	Бағалау: тест, шағын эссе
Агроөнеркәсіп кешенінің экономикасы (6 сағат)	

2-тақырып	Агроөнеркәсіп кешенінің экономикалық мәні мен құрылымы Агроөнеркәсіп кешеніндегі өндіріс факторлары Агроөнеркәсіп кешенінің тиімділігін арттыру жолдары Агроөнеркәсіп кешеніндегі жұмыс күші және еңбек өнімділігі
	Әдістер: топтық жұмыстар, экономикалық модельдер құру
	Бағалау: есеп беру, топтық жобалар
Қазақстандағы аулышаруашылық кешені (6 сағат)	
3-тақырып	Қазақстандағы агроөнеркәсіп кешенінің құрылымы мен дамуы Қазақстанның агроөнеркәсіп кешенінің қазіргі дамуы Қазақстандағы агро өнімдерін өндіру және экспорт жағдайы Агроөнеркәсіпте қолданылатын мемлекеттік қолдау бағдарламалары Қазақстандағы ауыл шаруашылығы саласындағы инновациялар мен жаңа технологиялар
	Әдістер: баяндамалар, пікірталастар
	Бағалау: пікірталасқа қатысу, эссе
Агроөнеркәсіп кешендерінің экологиялық аспектілері (5 сағат)	
4-тақырып:	Агроөнеркәсіп кешенінің экологиялық әсерлері және тұрақты даму Агроөнеркәсіп кешенінің экологиялық проблемалары Қоршаған ортаға әсер ететін факторлар (су ресурстары, топырақ эрозиясы, биологиялық алуан түрлілік)
	Әдістер: интерактивті сабақтар, зерттеу жобалары
	Бағалау: жобалар қорғау, бақылау сұрақтары
Агроөнеркәсіп кешендерінде жаңашылдықтар мен технологиялар (5 сағат)	
5-тақырып:	Агроөнеркәсіп кешендеріндегі жаңа технологиялар мен инновациялар Ауыл шаруашылығында қолданылатын жаңа технологиялар Ауыл шаруашылығында жасыл және экологиялық технологиялар

	Әдістер: бейнемазмұн, сараптамалық баяндамалар, практикалық тапсырмалар
	Бағалау: тапсырмаларды орындау, тестілеу
Агроөнеркәсіп кешендерін дамыту стратегиялары (4 сағат)	
6-тақырып:	Агроөнеркәсіп кешенін дамыту жолдары және стратегиялары Агроөнеркәсіп кешенін дамытудың мемлекеттік және жеке сектордағы рөлі Агроөнеркәсіп кешенін дамытудағы мемлекеттік бағдарламалар
	Әдістер: топтық жұмыс, пікірталас, кейс-стадиді талдау
	Бағалау: жобалар қорғау, дебат
Агроөнеркәсіп кешендерінің әлеуметтік аспектілері (4 сағат)	
7-тақырып:	Тақырып мазмұны: Агроөнеркәсіп кешенінің әлеуметтік маңызы және ауылдық аймақтарды дамыту Агроөнеркәсіп кешеніндегі әлеуметтік қызметтер (білім беру, денсаулық сақтау)
	Әдістер: пікірталас, зерттеу жұмысын жүргізу
	Бағалау: реферат, топтық тапсырмалар
Агроөнеркәсіп кешендері бойынша зерттеу жобалары мен қорытындылар (4 сағат)	
8-тақырып:	Тақырып мазмұны: Агроөнеркәсіп кешендері бойынша оқушылардың дербес зерттеу жобалары Агроөнеркәсіп кешендерінің түрлі аспектілері бойынша зерттеу жүргізу
	Әдістер: жоба қорғау, зерттеу жүргізу
	Бағалау: жобаларды бағалау, қорытынды баға

Модульге сай оқушылардың білімін бағалау кезеңінде нақты критерийлерге сүйену қажет [13, 210-б.]. Оқушылардың білімін бағалау үшін нақты бағалау критерийлерін пайдаланып, бағалаудың алгоритмін ұсынамыз. Мұндай алгоритм оқушылардың білімін жүйелі және әділ бағалауға мүмкіндік береді.

Төменде бағалау алгоритмінің қадамдары көрсетілген:

1. Бағалау критерийлерін анықтау. Әр критерий бойынша білімді тексеру үшін өлшемдері нақтылануы керек.

2. Бағалау шкаласын белгілеу. Әр критерийге белгілі бір ұпай тағайындау үшін шкала жасау қажет. Мысалы, 1-ден 5 ұпайға дейін немесе 1-ден 10 ұпайға дейінгі шкала қолдануға болады.

Таблица 2

Ұпай көлемі	Тапсырманың бағалануы
5 ұпай	толық орындалған.
4 ұпай	жақсы орындалған, бірақ кейбір кішігірім кемшіліктер бар.
3 ұпай	орташа орындалған, негізгі мәселелер ашылғанымен, толық емес
2 ұпай	жеткіліксіз орындалған, айтарлықтай кемшіліктер бар.
1 ұпай	мүлдем орындалмаған немесе кате түсіндірілген

3. Критерийлер бойынша ұпай жинау. Әр критерий бойынша оқушының жұмысын бағалау, сәйкес ұпай көлемі

Таблица 3

Баға түрі	Оқушы жұмысына берілетін баға	Оқушы жұмысының жауап деңгейін бағалау
«5»	Логикалық құрылым	Жауаптың құрылымы анық және реттілігі сақталған.
«4»	Мазмұнның толықтығы	Негізгі ұғымдар жақсы ашылған, бірақ кейбір ақпарат жетіспейді.
«3»	Түсіндіру қабілеті	Түсінікті жеткізілген, бірақ кейбір бөлімдер толық емес.
«4»	Талдау және дәлелдер	Талдау жасалған, мысалдар жеткілікті
«5»	Шығармашылық көзқарас	Креативті идеялар қосылған.

4. Жалпы ұпайды есептеу. Барлық критерийлер бойынша қойылған ұпайларды қосып, жалпы ұпайды шығарыңыз. Мысалы, $4+5+3+4+5 = 21$ ұпай.

5. Жалпы ұпайды бағалау шкаласына сәйкестендіру. Жалпы ұпайды бағалау шкаласына сәйкестендіріп, қорытынды бағаны қойыңыз. Мысалы:

23-25 ұпай – «Өте жақсы»

18-22 ұпай – «Жақсы»

13-17 ұпай – «Орташа»

8-12 ұпай – «Қанағаттанарлық»

7 ұпай және төмен – «Қанағаттанарлықсыз»

6. Қорытынды түсініктеме беру. Оқушыға өз бағасының негізін түсіндіру үшін қысқаша түсініктеме беріңіз.

Қорытынды

Географиялық білім беруде агроөнеркәсіп кешендерінің экономикалық аспектілерін оқыту оқушылардың жаһандық күзiреттiлiктерiн дамытуға үлкен үлес қосады. Оқушылар агроөнеркәсіп кешендерінің экономикалық аспектілерін зерттеу барысында ауыл шаруашылығының тиімділігін арттыру, экологиялық тұрақтылықты сақтау, жаңа технологияларды енгізу және халықаралық саудадағы орны туралы терең түсінік алады. Агроөнеркәсіп кешендерін оқыту жаһандық күзiреттiлiктердi қалыптастыруда маңызды рөл атқарады, өйткені бұл сала экономикалық, экологиялық және әлеуметтік өзара байланыстарды түсінуге көмектеседі. Оқушылар өз білімдерін нақты әлемдегі мәселелерді шешу үшін қолдануға, агроөнеркәсіп кешенінің дамуындағы инновациялар мен жаңалықтарды қабылдауға, сондай-ақ ауыл шаруашылығы мен экология арасындағы үйлесімділікті сақтау үшін шешімдер ұсынуға қабілетті болады. Агроөнеркәсіп кешендерінің экономикалық аспектілерін оқытудың нәтижесінде оқушылар тек агроөнеркәсіп саласының тиімділігін арттыру жолдарын ғана емес, сонымен бірге экономикалық және экологиялық мәселелердің шешімін табуды, халықаралық сауда және жаһандық экономикадағы өзара байланыстарды түсінуді меңгереді. Бұл білімдер олардың жаһандық қоғамдастықтағы белсенді азамат ретінде қалыптасуына ықпал етеді.

Пайдаланылған деректер тізімі

1 **Rushchitskaya, O., Kulikova, E., Ruchkin, A., Kruzhkova, T.** Navigating the nexus: Sustainable integration of agro-industrial complexes into global agribusiness ecosystems // E3S Web of Conferences. – 2024. – Vol. 542. – [DOI: 10.1051/e3sconf/202454203004](https://doi.org/10.1051/e3sconf/202454203004).

2 **Budnyk, O., Konovalchuk, I., Konovalchuk, I., Onyschuk, I., Matsuk, L., Fomin, K.** The problem of economic literacy development of children and youth // Revista de la Universidad del Zulia. – 2022. – Vol. 13. – P. 235–240. – [DOI: 10.46925/rdluz.38.17](https://doi.org/10.46925/rdluz.38.17).

3 **Conti, C., Hall, A., Percy, H., Stone-Jovicich, S., Turner, J., McMillan, L.** What does the agri-food systems transformation agenda mean for agricultural research organisations? Exploring organisational prototypes for uncertain futures // Global Food Security. – 2024. – Vol. 40. – P. 2–3.

4 «2022-2023 оқу жылында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы». Әдістемелік нұсқау хат. — Нұр-Сұлтан: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2022. — 329 б.

5 **Nakipova, G., Lemechshenko, O.** Sustainable development of agro-industrial complex and rural areas: regional and applied aspect // Л. Н. Гумилев атындағы ЕҰУ хабаршысының экономика сериясы. — 2021. — № 1. — P. 98–108.

6 **Шпак, А.** Основные факторы и условия повышения эффективности и конкурентоспособности аграрной отрасли, устойчивости ее развития // Актуальные проблемы устойчивого развития агропромышленного комплекса: Материалы XII Международной научно-практической конференции (Минск, 11–12 октября 2018 г.). — Минск, 2018. — С. 7–12.

7 **Громова, Н. С., Лылов, А. С.** Трансформация образования в аграрном секторе в условиях цифровизации // Социальные и гуманитарные науки : Агропродовольственная политика России. — 2023. — № 5-6 (108). — С. 7-13 .

8 **Mukhammedov, A., Kultan, Y., Nurymbetova, B.** Development of the agro-industrial complex in Kazakhstan // Eurasian Journal of Economic and Business Studies. — 2021. — Vol. 4. — P. 37–51.

9 **Zghurska, O., Korchynska, O., Rubel, K., Kubiv, S., Tarasiuk, A., Holovchenko, O.** DIGITALIZATION OF THE NATIONAL AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX : NEW CHALLENGES, REALITIES AND PROSPECTS // Financial and credit activity problems of theory and practice. — 2022. — Vol. 6. — P. 388–399.

10 Мектеп жанындағы жылыжай // Ortalyq Qazaqstan. — 16.04.2024. [Электронный ресурс]— URL: <https://ortalyq.kz/mektep-zhanynda-y-zhylyzhaj/> (қол жеткізу күні: 13.11.2024).

11 **Frolova, O., Fomina, L., Shmeleva, Zh.** The personnel competence qualification formation in the agro-industrial complex production systems: managerial aspect // IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. — 2020. — Vol. 421. — P. 2-7.

12 **Sirotkin, O., Belovitskaya, S., Mahdi, Al Hussini, M.** Professional training for self-employment of future specialists of the agro-industrial complex // E3S Web of Conferences. — 2020. Vol. 175. P. 2–8.

13 **O'Donovan, B., Price, M., Rust, C.** Developing student understanding of assessment standards: A nested hierarchy of approaches // Teaching in Higher Education. — 2008. — Vol. 13. — P. 205–217.

References

1 **Rushchitskaya, O., Kulikova, E., Ruchkin, A., Kruzhkova, T.** Navigating the nexus: Sustainable integration of agro-industrial complexes into global agribusiness ecosystems // E3S Web of Conferences. – 2024. – Vol. 542. – [DOI: 10.1051/e3sconf/202454203004](https://doi.org/10.1051/e3sconf/202454203004).

2 **Budnyk, O., Konovalchuk, I., Konovalchuk, I., Onyschuk, I., Matsuk, L., Fomin, K.** The problem of economic literacy development of children and youth // Revista de la Universidad del Zulia. – 2022. – Vol. 13. – P. 235–240. – [DOI: 10.46925/rdluz.38.17](https://doi.org/10.46925/rdluz.38.17).

3 **Conti, C., Hall, A., Percy, H., Stone-Jovicich, S., Turner, J., McMillan, L.** What does the agri-food systems transformation agenda mean for agricultural research organisations? Exploring organisational prototypes for uncertain futures // Global Food Security. – 2024. – Vol. 40. – P. 1–15.

4 «2022-2023 оқы жылында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқу-тарбие процесін ұымдастырудың ерекшеліктері туралы». [On the peculiarities of the organization of the educational process in the secondary education organizations of the Republic of Kazakhstan in the academic year 2022-2023] Adıstemelik nusqau hat. – Nur-Sultan: Y. Altınsarıyn atyndagy UBA, 2022. – 34-39 p.

5 **Nakipova, G., Lemechshenko, O.** Sustainable development of agro-industrial complex and rural areas: regional and applied aspect // L. N. Gumilev atyndagy EEU habarshysynyn ekonomika seriıasy. – 2021. – № 1. – P. 98–100.

6 **Shpak, A.** Osnovnye faktory i usloviya povysheniya effektivnosti i konkurentosposobnosti agrarnoy otrasli, ustoychivosty yeye razvitiya [The main factors and conditions for increasing the efficiency and competitiveness of the agricultural industry, its sustainable development] // Aktual'nye problemy ustoychivogo razvitiya agropromyshlennogo kompleksa: Materialy XII Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii (Minsk, 11–12 oktyabrya 2018 g.). – Minsk, 2018. – P. 7-11.

7 **Gromova, N. S., Lylov, A. S.** Transformatsiya obrazovaniya v agrarnom sektore v usloviyakh tsifrovizatsii [Transformation of education in the agricultural sector in the conditions of digitization] // Sotsial'nye i gumanitarnye nauki : Agropromyshlennaya politika Rossii. — 2023. — № 5-6 (108). — P. 8–9.

8 **Mukhammedov, A., Kultan, Y., Nurymbetova, B.** Development of the agro-industrial complex in Kazakhstan // Eurasian Journal of Economic and Business Studies. – 2021. – Vol. 4. – P. 37–42.

9 **Zghurska, O., Korchynska, O., Rubel, K., Kubiv, S., Tarasiuk, A., Holovchenko, O.** Digitalization of the national agro-industrial complex: new

challenges, realities and prospects // Financial and credit activity problems of theory and practice. – 2022. – Vol. 6. – P. 388-399.

10 Mektep janındagy jylızhay [[Greenhouse near the school]] // Ortalyq Qazaqstan. — 16.04.2024. [Electronic resource] – URL: <https://ortalyq.kz/mektep-zhanynda-y-zhylyzhaj/> (qol jetkizu kunı: 13.11.2024).

11 **Frolova, O., Fomina, L., Shmeleva, Zh.** The personnel competence qualification formation in the agro-industrial complex production systems: managerial aspect // IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – 2020. – Vol. 421. – P. 2–7.

12 **Sirotkin, O., Belovitskaya, S., Mahdi Al Hussini, M.** Professional training for self-employment of future specialists of the agro-industrial complex // E3S Web of Conferences. – 2020. – Vol. 175. – P. 2–8.

13 **O'Donovan, B., Price, M., Rust, C.** Developing student understanding of assessment standards: A nested hierarchy of approaches // Teaching in Higher Education. – 2008. – Vol. 13. – P. 205–217

18.11.24 ж. баспаға түсті.

26.11.24 ж. түзетулерімен түсті.

28.11.24 ж. басып шығаруға қабылданды.

**А. Б. Сералиев¹, Э. С. Майшекина², М. Б. Бактыбеков³,
Д. Т. Алиаскаров⁴, А. К. Жумадилов⁵*

^{1,4}Казахский национальный педагогический университет имени Абая.

Республика Казахстан. г. Алматы.

^{2,3,5}Alikhan Bokeikhan University.

Республика Казахстан. г. Семей

Поступило в редакцию 18.11.24.

Поступило с исправлениями 26.11.24.

Принято в печать 28.11.24.

ПРЕПОДАВАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ АСПЕКТОВ АГРОПРОМЫШЛЕННЫХ КОМПЛЕКСОВ В ГЕОГРАФИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ И РАЗВИТИЕ ГЛОБАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧАЩИХСЯ

В статье рассматривается роль изучения экономических аспектов агропромышленных комплексов в географическом образовании и их значение для развития глобальной компетенции учащихся. Агропромышленные комплексы являются важной

отраслью, обеспечивающей региональную и глобальную экономическую стабильность, а также продовольственную безопасность. Рассматриваемый как значимая отрасль для экономического развития, агропромышленный комплекс способствует пониманию экономических связей и особенностей регионального развития. Учебные материалы помогают учащимся оценивать экономические особенности регионов, эффективно использовать ресурсы и обращать внимание на глобальные проблемы социально-экономического развития. Изучение экономических аспектов агропромышленных комплексов направлено на развитие у учащихся ряда навыков. Дается информация о взаимозависимости экономики и формируется культура оценки экономических процессов. При объяснении влияния агропромышленности на окружающую среду у учащихся формируется экологическая культура. Ознакомление с актуальностью агропромышленного сектора развивает аналитические и критические навыки, понимание и оценку экономических отношений. Для определения эффективности методов обучения использованы такие методы, как обзор литературы и экспериментальный анализ. Содержание статьи обогащает преподавание географии, повышает экономическую грамотность учащихся и способствует формированию глобальных компетенций.

Ключевые слова: агропромышленность, глобальная компетенция, экономическая грамотность, критическое мышление, агропромышленные комплексы, глобальные тренды, экономическая система.

*A. B. Seraliyev¹, E. S. Maishekina², M. B. Baktybekov³,
D. T. Aliaskarov⁴, A. K. Zhumadilov⁵

^{1,4}Abai Kazakh Pedagogical University,
Republic of Kazakhstan. Almaty.

^{2,3,5}Alikhan Bokeikhan University,
Republic of Kazakhstan. Semey

Received 18.11.24.

Received in revised form 26.11.24.

Accepted for publication 28.11.24.

TEACHING THE ECONOMIC ASPECTS OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEXES IN GEOGRAPHIC EDUCATION AND DEVELOPING STUDENTS' GLOBAL COMPETENCE

This article examines the role of teaching the economic aspects of agro-industrial complexes in geographical education and their importance in developing students' global competence. Agro-industrial complexes are a critical sector ensuring regional and global economic stability as well as food security. As a vital industry for economic development, the agro-industrial complex promotes an understanding of economic connections and regional development characteristics. Educational resources help students assess regional economic features, use resources efficiently, and address global socio-economic development challenges. Studying the economic aspects of agro-industrial complexes aims to develop several skills in students. Information on economic interdependence fosters a culture of evaluating economic processes. When discussing the environmental impact of agro-industry, students develop an ecological culture. Introducing the relevance of the agro-industrial sector enhances analytical and critical thinking skills, understanding, and assessment of economic relationships. Literature review and experimental analysis were used to assess the effectiveness of teaching methods. The article's content enriches the teaching of geography, enhances students' economic literacy, and promotes global competence.

Keywords: agro-industry, global competence, economic literacy, critical thinking, agro-industrial complexes, global trends, economic system.

Теруге 28.11.2024 ж. жіберілді. Басуға 27.12.2024 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

8,16 Кб RAM

Шартты баспа табағы 26,99.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген З. Ж. Шокубаева

Корректорлар: А. Р. Омарова, Д. А. Қожас

Тапсырыс № 4305

Сдано в набор 28.11.2024 г. Подписано в печать 27.12.2024 г.

Электронное издание

8,16 Кб RAM

Усл.п.л. 26,99. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка З. Ж. Шокубаева

Корректоры: А. Р. Омарова, Д. А. Қожас

Заказ № 4305

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

www.pedagogic-vestnik.tou.edu.kz